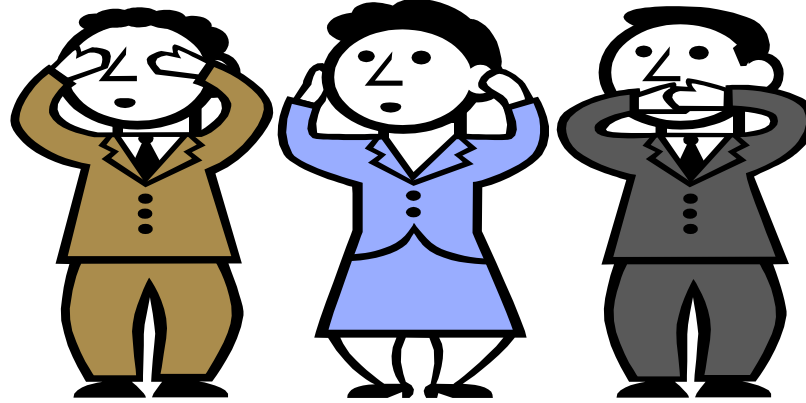
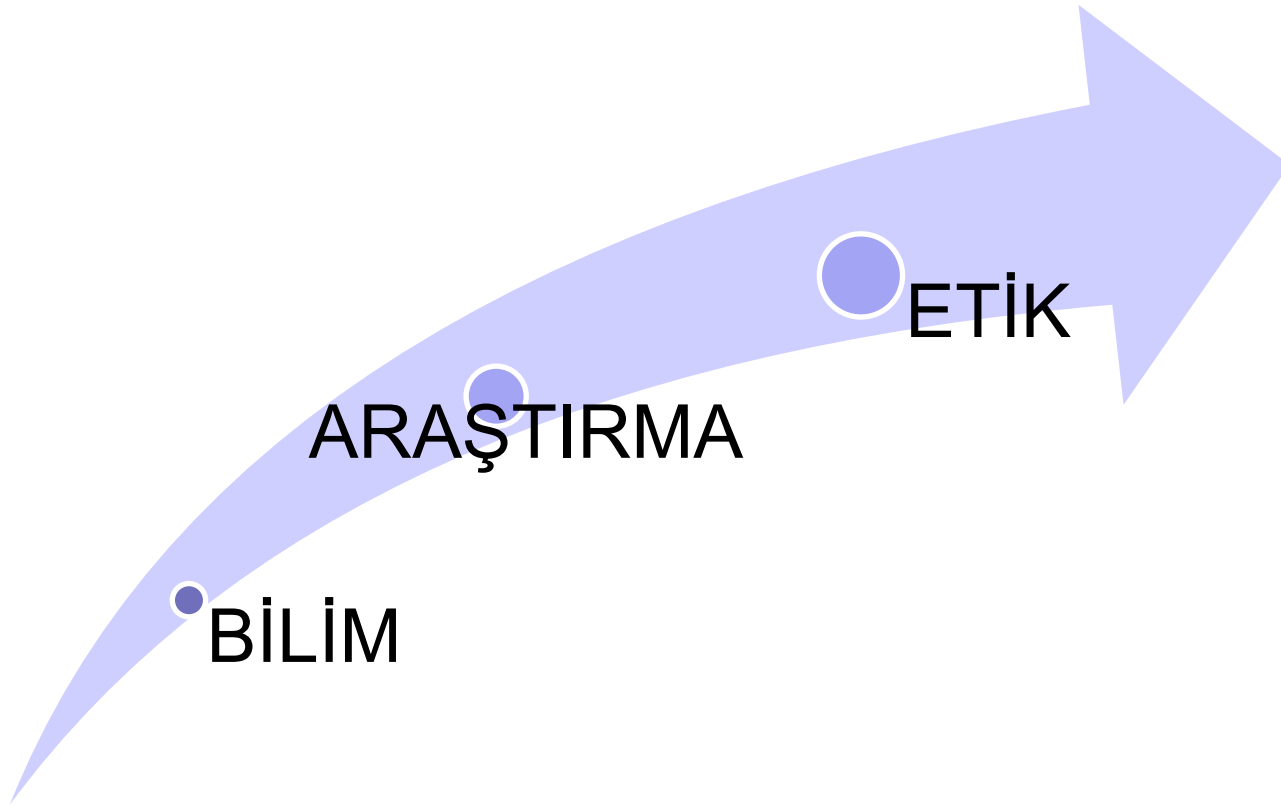

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ

Prof. Dr. Besti Üstün

BİLİM

ARAŞTIRMA

ETİK

- ETİK NEDİR????

Değerler felsefesinde;

estetik
güzel ve çirkini,

etik
iyi ve kötüyü sorgular.

-
- İyinin ve kötünün ,
 - doğrunun ve yanlışın ne olduğu ve
 - nasıl olanaklı olduğu ile ilgili sorular sorar.

-
- Her iyi doğru mudur?
 - Her kötü yanlış mıdır?
 - Her doğru iyi midir?
 - Her yanlış kötü müdür?

- **TEMEL ETİK İLKELER
NELERDİR?**

TEMEL ETİK İLKELER

- 1- Yarar sağlama ilkesi
- 2- Zarar vermeme ilkesi
- 3- Özerkliği saygı ilkesi
- 4- Adalet ilkesi

-
- **Bilimsel araştırma etiğine uyulmamasının nedenleri**
 - **Neden araştırma ve yayın etiğine gereksinim duyuldu?**

ÜLKEMİZDE BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİĞİNE UYULMAMASININ NEDENLERİ

- Bir şey olmaz abi mantığı: Analitik düşünememe
- İdare et abi mantığı
- Bak bu seferlik idare ediyorum bir daha olmasın mantığı (bir defadan bir şey olmaz mantığı) Uzbay 2006

-
- Bilimsel yayın zorunluluğu
 - Yetersiz araştırma eğitimi
 - Yükselme hırsı
 - Hollywood sendromu
 - Fazla yayın= fazla prestij duygusu
 - Kurumun aşırı baskısı

ARAŐTIRMALARIN DEĐİŐEN YÜZÜ

- ÇOK ARAŞTIRMA
- RİSKLİ GRUPLARDA ÇOK ARAŞTIRMA
(Çocuklar ,yaşlılar vb)
- YENİ TEKNOLOJİ
- ŐİRKETLER/SPONSORLUKLAR

Bilim-Etik

- Etik ilkeler **bilimi sınırlar mı ?**
- Bilimsel yaklaşım etik ile **ilgisiz mi ?**
- Bilim ve etik birbirinin **ayrılmaz parçası mı?**

Araştırma Etiği

Bilimsel araştırmaların yapılma
sürecinde ortaya çıkan değer
sorunlarının çözümünde **yol**
gösterici ilkelerdir.

Etik Kod Gelişimi

- 1947 Nuremberg Code - ilk modern etik kod
- 1964 Helsinki deklarasyonu-
- 1990 WHO International Guidelines on Ethics and Epidemiology
- 1993 WHO International Ethical Guidelines for Biomedical Research Involving Human Subjects.

ARAŞTIRMA ETİĞİ

- II Dünya savaŐına kadar
- II Dünya savaŐı sonrası
 - Nurenberg ilkeleri
 - Helsinki bildirgeleri

Bilimsel Araştırmalarda Etik Açıdan Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Araştırma ile ilgili olanlar

Araştırmanın yapıldığı kişiler ile ilgili olanlar

Araştırmacı ile ilgili olanlar

Araştırmanın yayınlanması ile ilgili olanlar

- **Araştırma ile ilgili olanlar**

Bilimsel Araştırmalarda Etik Sorunlar

- **Araştırmanın planlanmasında ve uygulanmasında**
- **Araştırmanın değerlendirilmesinde**

Araştırmanın Planlanmasında Ve Uygulanmasında

Araştırma sorusunun;seçimi (önem-öncelikler),

Yöntemin;

yer, zaman, deneylere katılanlar ve bilimsellik açısından temel etik ilkelere uygunluğu (bilgilendirme, saygı, zarar vermeme vb),

Araştırmanın finansmanı

Araştırma Konusunda Etik Sorumluluk

Konu **toplumun öncelikli sorunu mu?**

Araştırmanın sonuçlarını **kim kullanacak?**

-
- Disiplinsiz ve düzensiz araştırma???

Disiplinsiz ve düzensiz araştırma

Araştıracının araştırma planlanmasını, uygun yöntem seçimini, uygulamasını, sonuçların analizini ve yorumunu bilmemesidir.

Bilimsel yaniltma ???

Bilimsel yaniltma

Araştırmanın değerini veya güvenirliğini azaltan her türlü girişimdir.

Bilimsel yanıltma, saptırma veya yalancılık:

Araştıracının bilinçli olarak ve amaçlı bir yaklaşımla çalışmanın yöntem veya sonuçlarını "**kötü niyetle**" saptırması ve değiştirmek.

■ Bilimsel Yanıtma Biçimleri

Bilimsel Yanıltma Biçimleri

- Yazarlık hakkı sorunları(sorumsuz yazarlık)
- Korsanlık
- Çarpıtma
- Uydurmacılık(fabrikasyon)
- Çoklu yayın(duplikasyon)
- Bölerek yayınlama (salamizasyon)
- İnsan- hayvan etiğine saygısızlık
- Kaynakların taraflı seçilmesi
- Taraflı yayın(Çıkar çatışması)

YAYIN ETİĞİ

-
- İstatistiksel olarak anlamlı ve pozitif sonucu olan araştırmalar daha fazla yayınlanmaktadır.

Bilimsel yayınlarda yazarlık

Yazarlık Ölçütleri

Araştırmanın planlamasına
Verilerin incelenmesine ve yorumlanmasına
Yazılmasına ve yorumuna

HEPSİNE KATILMAK!

Yazar Olmaya Yetmeyen Durumlar

- Araştırmanın yapıldığı bölümün sorumlusu olmak
- Maddi kaynak sağlamak
- Verilerin toplanmasına katkı
- İstatistiki değerlendirmeler yapmak

Hediye yazarlık (**Gift Authorship**)

Hayalet yazarlık (**Ghost Authorship**)

■ **Yazarlık Hakkı Sorunları**

Yazarlık Hakkı Sorunları

- Yazarlıkla bağdaşamayacak katkı nedeniyle yeni yazar(lar) eklemek
- Yazar sıralamasını gerekçesiz veya uygun olmayan bir biçimde değiştirmek

Yazarlık Hakkı Sorunları

- Araştırma ve makalede ortak araştırmacı ve yazarların yazılı görüş birliği olmadan, araştırmada ve makalede aktif katkısı bulunanların isimlerini çıkarmak

Vancouver Anlaşması

- Çalışmanın planlanması, tasarımı, analizi ve yorumlanmasına katkıda bulunmak
- Yayını hazırlamak veya önemli oranda düşünsel katkı yaparak düzeltmek
- Yayınlanacak son biçimine onay vermek

- **Aşırma /Korsanlık**

Aşırma /Korsanlık

Başkalarının fikirlerini, yöntemlerini, verilerini, yazılarını ve şekillerini sahiplerine atıf yapmadan kullanmak.

- **Uydurmacılık (fabrikasyon)**

Uydurmacılık (fabrikasyon)

Gerçekte olmayan verileri üretmek,
bunları rapor etmek veya
yayımlamak.

- **Çarpıtma**

Çarpıtma

Değişik sonuç verebilecek şekilde araştırma materyalleri, cihazlar, işlemler ve araştırma kayıtlarında değişiklik yapmak veya sonuçları değiştirmek.

-
- **Duplikasyon(çoklu yayın)**

Duplikasyon (çoklu yayın)

Aynı araştırma sonuçlarını birden fazla dergiye yayım için göndermek veya yayımlamak.

Dilimleme (salamizasyon)

Dilimleme (salamizasyon)

Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayın yapmak.

-
- İnsan- hayvan etiğine saygısızlık

-
- 1988 - İlk etik kurul- HÜ Tıp Fakültesi
 - 1993- SB İlaç Araştırmaları Yönetmeliği-
Merkezi Etik Kurul
 - 2009-SB Etik Kurul

İNSAN HAKLARI

- Aydınlatılmış onam
- Özerklik
- Zarar vermeme
- Adil davranma
- Gizlilik ve mahremiyetin korunması

-
- Kaynakların taraflı seçilmesi

Kaynakların taraflı seçilmesi

- Kendi sonuçlarını destekleyici makaleleri kullanmak.

Tarafli yayın (ıkar atışması)

Taraflı yayın (Çıkar çatışması)

Destek veren kurum veya kuruluşun desteğini belirtmemek.

-
- **Araştırmanın yapıldığı kişilerle ilgili olanlar?**

Nazi Almanya'sında yapılan
insanlık dışı araştırmalar
Nurenberg İlkeleri olarak
tanımlanan bildirgede
değerlendirilmiştir.

On temel noktadan oluşan
Nurenberg İlkeleri'nin ilki; **gönüllü katılım**la
ilgilidir.

Diğer ilkeler;

riskli denemelerden kaçınma, zararların
minimize edilmesi, insanlarda denemeden
önce hayvan deneylerinin yapılması,
araştırmadan çekilme hakkı

Araştırmalarda Temel Haklar

- **Mahremiyet hakkı**
- **Bilgilendirilme hakkı**
- **Özgür karar verme hakkı**
- **Kişinin kendisini fiziksel ve mental zorlanmalardan koruma hakkı**

-
- **Süreci durdurma hakkı**
 - **Küçük veya yetersiz kişilerin hakları**

Dünya Hekimler Birliği Helsinki Bildirgesi:

“Çalışmanın sonunda çalışmaya katılan her hastanın çalışma ile elde edilen kanıtlanmış en iyi koruyucu, tanısal veya tedavi edici yöntemden **yararlanması** sağlanmalıdır.”

Aydınlatılmış Onam X

- Katılım için davet etme
- Araştırmanın amacı ve gerekçelerini anlatma
- Katılımcılara kendilerinin neden seçildiklerini anlatma
- Olgu veya kontrol grubunda olmanın ne gibi sonuçlarının olabileceğini açıklama
- Kişiyi kendisi hakkındaki bilgilerin gizliliğini söyleme
- Bilgilendirilmiş onam formunu doldurma

Aydınlatılmış onamda temel özellikler

1- Uygun ve doğru bilgileri kapsamı:

riskler ve yararlar, alternatifler, tıbbi girişimde kimin sorumlu olduğu, yan etkiler, yasal zorunluluklar, finansman

2-Karar verme kapasitesi olması:

Bilgiyi anlamada, tercihini belirtmede, kararının onun duygusal durumu, özgeçmişi, değerleri içerisinde ne anlamı olduğunu kavramada yeterliliğin olması

3-Özerklik:

Tercihinde zorlamanın olmaması, kişisel kararın belirleyici olması

ARAŞTIRMA

Araştırma o hastanın etkilendiği hastalıkla ilgili
bir araŐtırmaysa,

Aydınlatılmış onam verebilecek gruplarda
yapılamayacaksa,

Hasta yakınları onam veriyorsa,

Araştırma dıŐında klinisyenler uygun görüyorsa,

Risk minimalse,

KiŐinin çıkarlarına ters değilse,

Etik komite tarafından onaylandıysa ,

YAPILABİLİR

- **Araştırmacı ile ilgili olanlar?**

“Araştırmaların bilimsel doğruluğunu araştırmak” da bir araştırma konusu haline gelmektedir

-
- **Araştırmanın yayınlanmasıyla ilgili olanlar:**

Fazla yayınlama

Yayınlamama

“Ödemli “bir otobiyografi yerine “öz”
bir otobiyografiyi yeğleyiniz”

